

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้และปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสังกัดกองทัพบกที่ 3 ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้เป็นพยาบาลวิชาชีพซึ่งมีระยะเวลาปฏิบัติงานตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสังกัดกองทัพบกที่ 3 จำนวน 10 แห่ง รวม 120 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีสาระสำคัญของคำประกาศสิทธิผู้ป่วย พ.ศ.2541 ที่แพทยสภา สภาการพยาบาล สมาเภสัชกรรม ทันตแพทยสภา และคณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะได้ร่วมกันลงนามเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2541 แบบสอบถามมีทั้งหมด 40 ข้อ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาหาความตรงตามเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์ ทำการทดสอบกับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า กรมแพทย์ทหารบก จำนวน 10 คน และคำนวณค่าความเชื่อมั่นในเรื่องการรับรู้ต่อประกาศสิทธิผู้ป่วย 0.87 และการปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วย 0.88 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของพยาบาลวิชาชีพ

พบว่าประชากรส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ในช่วง 25-29 ปี (ร้อยละ 29.2) รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง 35-39 ปี (ร้อยละ 18.3) พยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 93.3) รองลงมา เป็นระดับปริญญาโท (ร้อยละ 6.7) และส่วนใหญ่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานอยู่ในช่วง 1-4 ปี (ร้อยละ 36.7) รองลงมา มีระยะเวลาการปฏิบัติงานอยู่ในช่วง 5-9 ปี (ร้อยละ 24.2)

2. การรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ

การรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 พบว่า พยาบาลวิชาชีพมีการรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยโดยรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 10 ข้อ ($\mu = 2.66$)

3. การปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ

การปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 พบว่า พยาบาลวิชาชีพมีการปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.37$)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการรับรู้และปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

การรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ

การศึกษาถึงการรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ (ตาราง 2) พบว่า พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 มีการรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 2.66$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพยาบาลวิชาชีพมีการรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยอาจเนื่องมาจากในปัจจุบันพยาบาลวิชาชีพให้ความสำคัญกับคำประกาศสิทธิผู้ป่วยโดยถือว่าสิทธิผู้ป่วยเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน และยังได้กำหนดไว้ในรูปของกฎหมายรัฐธรรมนูญ อีกทั้งมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิผู้ป่วย มีการจัดประชุมสัมมนาเป็นระยะ การดำเนินงานโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้าของรัฐบาล ซึ่งประเด็นสำคัญที่นักวิชาการ สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไปให้ความสนใจ คือ การดำเนินงานถูกต้องเหมาะสม โดยคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยหรือไม่ นอกจากนี้สิทธิผู้ป่วยเป็นส่วนหนึ่งของจรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาลที่พยาบาลต้องถือเป็นหลักปฏิบัติ

จรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาลของสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย พ.ศ.2527 ที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยมีดังนี้ (รัตนา ทองสวัสดิ์, 2531, หน้า 178)

1. ตระหนักในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ และประกอบกิจการแห่งวิชาชีพด้วยความมีสติ
2. ปฏิบัติต่อผู้ป่วยหรือประชาชนด้วยความเสมอภาค โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน
3. ละเว้นการปฏิบัติที่มีอคติ การใช้อำนาจหน้าที่และข้อได้เปรียบเพื่อประโยชน์ส่วนตน

4. พึงเก็บรักษาเรื่องส่วนตัวของผู้ป่วยไว้เป็นความลับ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของผู้นั้น หรือเมื่อต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือตามหน้าที่

5. พึงปฏิบัติภารกิจโดยใช้ความรู้อย่างเต็มความสามารถในการวินิจฉัยและแก้ปัญหา สุขภาพอนามัยได้อย่างเหมาะสม ตามสภาวะของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

6. พึงปกป้องภยันตรายอันเป็นผลเสียต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน จรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาลเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยพยาบาลทุกแห่งจนถึงปัจจุบัน เมื่อมีการอนุมัติใช้คำประกาศสิทธิผู้ป่วย พ.ศ.2541 แล้วนั้น คำประกาศสิทธิผู้ป่วยจึงถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์เช่นเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่า พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 25-29 ปี และมีระยะเวลาปฏิบัติงาน 1-4 ปี เป็นส่วนใหญ่ เป็นบุคลากรระดับผู้ปฏิบัติ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการรับรู้ที่สำคัญคือประสบการณ์เดิมและความใส่ใจต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบ เช่น การประชุม สัมมนา อบรมเกี่ยวกับสิทธิผู้ป่วย ในการวิจัยครั้งนี้ พยาบาลวิชาชีพ การมีความรู้ความเข้าใจเรื่องคำประกาศสิทธิผู้ป่วยตั้งแต่ยังเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา พยาบาลและเป็นวัยแห่งการไขว่คว้าประสบการณ์การทำงาน มีความขยันหมั่นเพียรเรียนรู้วิทยาการ ใหม่ ๆ ได้ดี ต่าง ๆ เหล่านี้อาจส่งผลให้การรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 อยู่ในระดับมาก

การปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ

การศึกษาถึงการปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ (ตาราง 3) พบว่า พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 มีการปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง $\mu = 2.37$ หมายถึง พยาบาลวิชาชีพมีการปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยในลักษณะปฏิบัติบ้าง ไม่ปฏิบัติบ้าง อาจมีปัญหาข้อขัดข้องเกิดขึ้น ทั้งที่เกิดจากผู้ป่วยหรือพยาบาลวิชาชีพเอง อาจเนื่องมาจาก

1. นโยบาย โรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 เป็นโรงพยาบาลที่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของกองทัพบก กระทรวงกลาโหม ซึ่งมีนโยบายทางด้านการรักษาพยาบาลโดยเฉพาะ กล่าวคือโรงพยาบาลของกองทัพบกทุกระดับจะต้องกำหนดแนวทางในการให้บริการทางการแพทย์ โดยกำหนดความเร่งด่วนให้แก่กำลังพล ครอบครัว และประชาชนทั่วไป ตามลำดับ โดยชัดเจน โดยโรงพยาบาลของกองทัพบกทุกแห่งรับผิดชอบในการดูแลกำลังพลและครอบครัว ตั้งแต่เริ่มเข้ารับการรักษาพยาบาลจนถึงสุดการรักษาพยาบาล ห้ามปฏิเสธผู้ป่วยโดยเด็ดขาด และดูแลรักษาพยาบาลผู้ป่วยพลเรือนเป็นลำดับต่อมา เมื่อมีทรัพยากรเหลือพอ อีกทั้งการให้บริการผู้ป่วย

พลเรือนยังมีความแตกต่าง เนื่องจากปัจจุบันมีการจัดหลักประกันและคุ้มครองด้านสุขภาพอนามัยอย่างหลากหลายในกรณีผู้ถือบัตรประกันสังคม บัตรสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อย ผู้สูงอายุ ทหารผ่านศึก เรียกโดยรวมว่าบัตร สปร. บัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาทรักษาทุกโรค) ผู้ป่วยที่ใช้สิทธิสวัสดิการการรักษาพยาบาลของข้าราชการ ฯลฯ จะมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านสิทธิประโยชน์ของการใช้บริการและการคุ้มครองด้านสุขภาพอนามัย

2. ลักษณะขององค์กร โรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 เป็นหน่วยสายแพทย์ในอัตรากิจการของหน่วยส่วนภูมิภาค มีภารกิจให้บริการทางการแพทย์แก่กำลังพลและครอบครัวของหน่วยทหารในพื้นที่ และนอกพื้นที่อื่นที่ขอรับการสนับสนุน ตลอดจนบุคคลพลเรือนทั่วไปตามความจำเป็น อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานภายใต้การบังคับบัญชาของกองทัพบก ทำให้นโยบายตลอดจนงบประมาณ กำลังพล การบริหารงานต่าง ๆ ต้องดำเนินตามนโยบายของกองทัพบก ซึ่งมีความแตกต่างจากระบบราชการพลเรือนหรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน อาทิเช่น กฎระเบียบวินัยทางทหาร การปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด ระบบอาวุโสทางชั้นยศ การให้บริการทางการแพทย์ตามชั้นยศ คือ นายทหารสัญญาบัตรตั้งแต่พันตรีขึ้นไปจะได้รับบริการก่อนนายทหารประทวนหรือพลทหาร และพลเรือนตามลำดับ อาจเป็นผลให้การปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 อยู่ในระดับปานกลาง

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจเป็นการปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยผู้รับบริการที่เป็นข้าราชการทหารมีการรับรู้และเข้าใจในลักษณะการทำงานของพยาบาล ประกอบกับผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานส่วนภูมิภาคมีจำนวนน้อย และส่วนใหญ่มีสุขภาพแข็งแรง ประสิทธิภาพเจ็บป่วยไม่มาก จึงไม่เกิดปัญหาข้อขัดข้องใด ๆ มากนักในเรื่องสิทธิผู้ป่วย

ในส่วนของผู้ป่วยพลเรือน แม้ว่าโรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 จะมีนโยบายการดูแลทหารและครอบครัวมาก่อนก็ตาม แต่ยังคงได้รับความไว้วางใจในการเข้ารับการรักษาพยาบาลจากผู้ป่วยพลเรือนอย่างต่อเนื่องและมีจำนวนมากขึ้น จากสถิติการรักษาพยาบาลผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในของโรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 พบว่า มีจำนวนผู้ป่วยพลเรือนมากกว่าผู้ป่วยทหารและครอบครัวทั้ง 10 โรงพยาบาล อาจเนื่องมาจากโรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 ที่ขีดความสามารถในการให้บริการด้านสุขภาพแก่บุคคลพลเรือนมากขึ้น มีการบริการที่สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาถึงการรับรู้และปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ เป็นรายชื่อ พบว่า

การรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 1 ผู้ป่วยทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะรับบริการ ด้านสุขภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มีค่าเฉลี่ย $\mu = 2.61$ เป็นการรับรู้ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ เรื่องสิทธิมนุษยชน พยาบาลวิชาชีพได้ให้ความสำคัญ และมีการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบัญญัติ เรื่องสิทธิของประชาชนในด้านต่าง ๆ ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน สิทธิผู้ป่วยเป็นส่วนหนึ่งของ สิทธิมนุษยชน โดยรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ในมาตรา 52 ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการ ทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการ สาธารณสุขของรัฐ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ และมาตรา 92 รัฐต้องจัด และส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชนได้รับบริการที่ได้มาตรฐาน มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง ดังนั้นจากสิทธิของผู้ป่วยข้อที่ 1 จึงเป็นสิทธิของปัจเจกบุคคลที่มีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้ รับบริการเพื่อสุขภาพ โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นมีความสามารถที่จะรับภาระค่าบริการเหล่านั้นได้ หรือไม่ก็ตาม บริการที่ได้ย่อมมีคุณภาพเท่าเทียมกันและเสมอภาคกัน

การปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 1 มีค่าเฉลี่ย $\mu = 2.52$ มีการปฏิบัติในระดับ มาก เนื่องจากพยาบาลมีหน้าที่ที่ปฏิบัติต่อผู้ป่วย เพื่อตอบสนองความต้องการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยมีพื้นฐานอยู่บนความรับผิดชอบต่อสิทธิพื้นฐานอันเป็นความชอบธรรม ที่ผู้ป่วยควรได้รับการตอบสนองตามมาตรฐานของสิทธิทางกฎหมายหรือสิทธิทางธรรม การละเลย ไม่ตระหนักต่อสิทธิเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาทางศีลธรรมและปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายได้ จากเหตุผล ดังกล่าวจึงทำให้พยาบาลมีความคิด ความเข้าใจ ความตระหนักถึงการให้บริการผู้ป่วยทุกคน อย่างเท่าเทียมกัน

การรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 2 ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับบริการจากผู้ประกอบ วิชาชีพด้านสุขภาพโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติเนื่องจากความแตกต่างด้านฐานะ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา ลัทธิการเมือง เพศ อายุ และลักษณะของความเจ็บป่วย มีค่าเฉลี่ย $\mu = 2.51$ เป็นการรับรู้ ในระดับมาก เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพมีหน้าที่ดูแลผู้ป่วยทุกคนเสมอกันอย่างเป็นธรรม ประกอบด้วยเมตตา กรุณา โดยปราศจากความลำเอียง ซึ่งเป็นจริยธรรมแห่งวิชาชีพพยาบาลที่ พยาบาลวิชาชีพได้รับการศึกษาและอบรม มีกฎเกณฑ์และมโนทัศน์วิชาชีพพยาบาลกำกับดูแล จึงทำให้พยาบาลมีความเข้าใจ คำนึงถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของตน

การปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 2 ค่าเฉลี่ย $\mu = 2.58$ มีการปฏิบัติในระดับมาก เนื่องจากพยาบาลในฐานะเป็นผู้ให้การดูแลผู้ป่วยต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วยตลอดเวลา เป็นความรับผิดชอบทั้งในหน้าที่ของวิชาชีพและสังคม พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเคารพต่อสิทธิผู้ป่วยถือเป็นสิ่งสำคัญและมีคุณค่าสำหรับพยาบาลทุกคน แม้ผู้ป่วยจะมีความแตกต่างกันโดยหลายสาเหตุและปัจจัยส่วนตัวก็ต้องมีความเสมอภาคกันและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 30 ระบุว่าบุคคลย่อมเสมอภาคกันและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันทั้งชายและหญิง การเลือกปฏิบัติอย่างเป็นธรรมต่อบุคคลแม้ว่าจะมีความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางสังคม การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (สุพล ด้วยตั้งใจ และคณะ, 2540)

การรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 3 ผู้ป่วยที่ขอรับบริการด้านสุขภาพมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลอย่างเพียงพอและเข้าใจชัดเจนจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถตัดสินใจในการยินยอมหรือไม่ยินยอมให้ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพปฏิบัติต่อตน เว้นแต่เป็นการช่วยเหลือรีบด่วนหรือจำเป็น ค่าเฉลี่ย $\mu = 2.87$ เป็นการรับรู้ในระดับมาก เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพจะปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จ ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างพยาบาล และผู้ป่วย การที่ผู้ป่วยได้รับข้อมูล คำอธิบายวิธีการรักษา ความเสี่ยงและประโยชน์ของการรักษา ความรุนแรงของโรค ผลกระทบของการไม่รักษาหรือรักษาไม่ถูกต้อง ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในขณะพักฟื้น รวมถึงการประมาณการระยะเวลาที่ผู้ป่วยไม่สามารถปฏิบัติตัวได้ตามปกติ สามารถช่วยให้ผู้ป่วยลดความเครียด ความวิตกกังวลในความเจ็บป่วย และให้ความร่วมมือในการรักษาพยาบาลมากขึ้น

การปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 3 ค่าเฉลี่ย $\mu = 2.32$ เป็นการปฏิบัติในระดับปานกลาง คือ มีการปฏิบัติบ้าง ไม่ปฏิบัติบ้าง เนื่องจากความคิดและความเข้าใจของผู้ป่วยหรือญาติในด้านการรักษาพยาบาล อาจแตกต่างจากจริยธรรมของแพทย์และพยาบาล ซึ่งแพทย์และพยาบาลบางคนอาจเชื่อว่า การบอกความจริงที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลทั้งหมด อาจมีผลต่อจิตใจของผู้ป่วย ทำให้เกิด ความท้อแท้ หดหู่ กังวลใจ คิดมาก วิตกกังวลอยู่ตลอดเวลา อาจส่งผลถึงการรักษาพยาบาลด้วย แต่อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 59 กล่าวว่า บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจงและเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ

หรือราชการส่วนท้องถิ่นก่อนการอนุญาตหรือดำเนินกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ คุณภาพชีวิต ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพมีหน้าที่ให้ข้อมูลเพื่อสุขภาพที่ดีของผู้รับบริการ พยาบาลเป็นผู้มีหน้าที่บริการอย่างใกล้ชิดกับผู้ป่วยมากกว่าวิชาชีพอื่น ซึ่งจะต้องอธิบายรายละเอียดหรือข้อมูลเพิ่มเติมให้ผู้ป่วยเข้าใจมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะได้ตัดสินใจเลือกวิธีการรักษาได้อย่างมั่นใจและยินยอมก่อนทุกครั้งที่จะทำการรักษาพยาบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ป่วยเกิดความเข้าใจและยอมรับการรักษาพยาบาล ซึ่งเป็นสิทธิอันชอบธรรมที่บุคลากรทางด้านสุขภาพพึงปฏิบัติต่อ ผู้ป่วยในฐานะที่ผู้ป่วยมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และมีอิสระในการใช้เหตุและผลในการตัดสินใจเลือกรับการรักษาพยาบาล (วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, 2537ก, หน้า 8) ผลการศึกษาของ บัญจรงค์ สุขเจริญ (2523) โดยศึกษากับแพทย์ พยาบาล และผู้ป่วยที่โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาของ สมาน วรพันธ์ (2539) ซึ่งศึกษาในแพทย์ พยาบาล และผู้ป่วยในผู้ป่วยในโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น ผลการศึกษาของชนุดรา อธิธิธรรมวินิจ และคณะ (2539) ศึกษาในบุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วยในของโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร จากการศึกษามีผู้ศึกษาไว้ กล่าวโดยสรุปได้ว่า สิทธิของผู้ป่วยเป็นที่รับรู้โดยทั่วกัน ทั้งในทางด้านผู้ให้บริการคือ บุคลากรทางการแพทย์ และผู้รับบริการ คือผู้ป่วยหรือผู้บริโภคทางการแพทย์ คือ การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเจ็บป่วย และการรักษาพยาบาลอย่างเพียงพอและชัดเจน เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเข้ารับการรักษาหรือปฏิเสธการรักษานั้นด้วยตัวของผู้ป่วยเอง นั่นคือ สิทธิที่จะรู้ หรือสิทธิที่จะได้รับการบอกกล่าวนั่นเอง ผลการศึกษาของ วีรวรรณ บุญทริก (2540, หน้า 134) ว่าในกรณีที่ผู้ป่วยได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิที่จะรู้ของผู้ป่วย พบว่า ผู้ป่วยพึงพอใจกับการรักษาและยินดีให้ความร่วมมือในกระบวนการรักษาและไม่เรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ถ้าหากผลการรักษาเกิดมีข้อผิดพลาด แต่ในทางตรงข้ามถ้าผู้ป่วยไม่ได้รับทราบข้อมูลตามสิทธิที่จะรู้ และถ้าผลการรักษาเกิดความผิดพลาดขึ้น โดยผู้ป่วยไม่ได้รับรู้กระบวนการรักษามาก่อน พบว่าผู้ป่วยมีแนวโน้มจะเรียกร้องค่าเสียหายจากการรักษาที่ผิดพลาดมากกว่าการที่ผู้ป่วยได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการรักษาก่อนทำการรักษาโรค

การรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 4 ผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะที่เสี่ยงอันตรายถึงชีวิต มีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือรีบด่วนจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพโดยทันทีตามความจำเป็นแล้วแต่กรณี โดยไม่คำนึงว่าผู้ป่วยจะร้องขอหรือไม่ ค่าเฉลี่ย $\mu = 2.75$ มีการรับรู้ในระดับมาก เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพยึดหลักการช่วยเหลือผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายถึงชีวิตเป็นจริยธรรมแห่งวิชาชีพขั้นพื้นฐาน ซึ่งพยาบาลวิชาชีพจะต้องรีบดำเนินการโดยทันที เมื่อตนอยู่ในฐานะที่จะให้การช่วยเหลือได้ ประกอบกับข้อบังคับสภาการพยาบาลได้ระบุไว้ว่าผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลต้องปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในระยะอันตรายจากการเจ็บป่วย เมื่อได้รับ

คำขอร้องและตนอยู่ในฐานะที่จะช่วยได้ ดังนั้นการช่วยเหลือในลักษณะเช่นนี้เป็นความจำเป็นในการช่วยชีวิต แม้ว่าจะไม่ได้มีการร้องขอและบ่อยครั้งที่ผู้ป่วยอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถขอความช่วยเหลือได้

การปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 4 ค่าเฉลี่ย $\mu = 2.71$ เป็นการปฏิบัติในระดับมาก เนื่องจากลักษณะเฉพาะของวิชาชีพพยาบาลจะเป็นตัวกำหนดบทบาทของพยาบาล เช่น ลักษณะการปฏิบัติงานของพยาบาล เป็นการปฏิบัติต่อตัวผู้ป่วยโดยตรง ดังนั้นความเข้าใจธรรมชาติและคุณค่าของมนุษย์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด และเป็นพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล เมื่อพบผู้ป่วยอยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายถึงชีวิต พยาบาลต้องปฏิบัติการช่วยชีวิตผู้ป่วยอย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์และมีประสิทธิภาพ ก่อนที่แพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์อื่น ๆ จะเข้ามาช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้ป่วยพ้นภาวะวิกฤตไปได้ เช่น ผู้ป่วยเป็นลมหมดสติ ไม่หายใจ พยาบาลจะรีบดำเนินการผายปอด นวดหัวใจโดยทันที และผู้ป่วยกรณีนี้ไม่มีสติพอที่จะร้องขอความช่วยเหลือได้

การรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 5 ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับทราบชื่อ ชื่อกุล และประเภทของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพที่เป็นผู้ให้บริการแก่ตน ค่าเฉลี่ย $\mu = 2.60$ มีการรับรู้ในระดับมาก เนื่องมาจากการได้รับความรู้ ประสบการณ์เดิมของพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับการอบรมเรื่องสิทธิผู้ป่วยมาตั้งแต่สมัยเป็นนักศึกษาพยาบาล ประกอบกับในปัจจุบันมีบุคลากรที่ทำงานในลักษณะการเป็นผู้ช่วยผู้ประกอบวิชาชีพอยู่หลายสาขา เช่น ผู้ช่วยพยาบาล พนักงานช่วยการพยาบาล ทันตภิบาล ในโรงพยาบาลสังกัดกองทัพบกจะมีนายสิบพยาบาลเป็นผู้ช่วยแพทย์ในการปฏิบัติงานในสนามรบ ในความหลากหลายของบุคลากรทางการแพทย์อื่น ๆ นี้ บ่อยครั้งที่ทำให้ผู้ป่วยหรือผู้มารับบริการเกิดความสับสน ไม่แน่ใจ ในการเข้ารับบริการ ดังนั้น การกำหนดให้ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะสอบถามชื่อ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเภทของผู้ประกอบวิชาชีพที่ให้บริการแก่ตน จึงช่วยผู้ป่วยในฐานะผู้บริโภคกล้าที่จะสอบถามข้อมูลที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจและสามารถตัดสินใจเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ให้บริการที่ไม่มีคุณภาพเพียงพอ

การปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 5 มีค่าเฉลี่ย $\mu = 1.71$ ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นการปฏิบัติระดับปานกลาง ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติหรือความเชี่ยวชาญของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ ด้วยเหตุนี้จึงต้องอธิบายให้ผู้ป่วยทราบถึงคุณสมบัติของตนเอง (ชนุตตรา อธิติธรรมวินิจ, 2540, หน้า 40) และตามบทบัญญัติมาตรา 157 ระบุว่า ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพควรจะต้องบอกกล่าวถึงคุณสมบัติของตนเองด้วย เพื่อมิให้ผู้ป่วยสำคัญผิดในคุณสมบัติ

(วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, 2532, หน้า 134) เมื่อผู้ป่วยได้รับรู้ถึงชื่อ สกุล ตำแหน่งหน้าที่ หรือคุณสมบัติของผู้ให้บริการแ่ตนจะลดความสับสน ความวิตกกังวล ความเคลือบแคลงสงสัยแต่ไม่กล้าซักถามลงได้นำไปสู่ความร่วมมือในการรักษาพยาบาล เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ป่วยและผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ เกิดประโยชน์อย่างมากในการรักษาพยาบาลที่คำนึงถึงผู้ป่วยเป็นหลัก แต่ในสภาพความเป็นจริงผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้มากนักมุ่งเน้นไปทางการปฏิบัติงานประจำของตน ไม่มีเวลาที่จะแนะนำผู้ป่วยเนื่องจากผู้ป่วยมีจำนวนมากต้องเร่งรีบทำงานให้สำเร็จ และในส่วนของเครื่องแบบเครื่องแต่งกายจะแสดงชื่อของบุคคลนั้นอยู่ด้วยแล้ว จึงคิดว่าไม่จำเป็นต้องบอกผู้ป่วย และประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผู้ป่วยไม่ได้ซักถามเกรงใจว่าจะรบกวนเวลาทำงาน ความไม่กล้า กลัวว่าจะเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่เป็นต้น

การรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 6 ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะขอความเห็นจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพอื่นที่มีได้เป็นผู้ให้บริการแ่ตน และมีสิทธิในการขอเปลี่ยนผู้ให้บริการและสถานบริการได้ ค่าเฉลี่ย $\mu = 2.74$ มีการรับรู้ในระดับมาก เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพมีความเข้าใจถึงความหลากหลายรูปแบบการให้บริการรักษาพยาบาลที่มีทั้งของรัฐบาลและเอกชน ในส่วนของรัฐบาลเองก็มีสถานบริการอยู่หลายระดับ เช่น สถานีอนามัย โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลประจำจังหวัด โรงพยาบาลสังกัดเหล่าทัพ โรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร ฯลฯ ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยได้มีโอกาสในการตัดสินใจเลือกรับบริการตามบริการด้านสุขภาพที่ผู้ป่วยพึงพอใจและสามารถยอมรับภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของตนได้

การปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 6 ค่าเฉลี่ย $\mu = 2.34$ มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง คือมีการปฏิบัติบ้าง ไม่ปฏิบัติบ้าง เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพหรือผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพส่วนใหญ่ยังมีความรู้สึกไม่พอใจเมื่อผู้ป่วยขอคำปรึกษาจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพอื่นที่ไม่มีหน้าที่รับผิดชอบผู้ป่วยโดยตรง เช่น พยาบาลแผนกอื่น แพทย์สาขาอื่น เป็นต้น หรือไม่ให้ความร่วมมือในกรณีผู้ป่วยจะเปลี่ยนสถานบริการ อาจเกรงว่าผู้ป่วยจะเกิดวิกฤตศรัทธาในผู้ให้บริการ หรือสถานบริการเดิมที่ดูแลผู้ป่วยอยู่ เกรงจะเสียชื่อเสียง ถูกลดความเชื่อถือ ส่วนผู้รับบริการหรือผู้ป่วยยังมีข้อจำกัดในการเลือกสถานบริการตัวอย่าง เช่น เมื่อพลทหารประจำการเกิดการเจ็บป่วยจะต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลทหารเท่านั้น ยกเว้นกรณีฉุกเฉินไม่สามารถเลือกสถานบริการได้ อาจจำกัดด้วยค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล เพราะพลทหารจะมีสวัสดิการการรักษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเฉพาะโรงพยาบาลของทหาร

การรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิของผู้ป่วยข้อที่ 7 ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับการปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับตนเองจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพโดยเคร่งครัด เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากผู้ป่วยหรือการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ค่าเฉลี่ย $\mu = 2.50$ มีการรับรู้ในระดับมาก เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพมีความเข้าใจดีว่า ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับการรักษาความลับเกี่ยวกับหลักฐานที่แพทย์หรือพยาบาลบันทึกไว้ทุกอย่าง รวมทั้งการติดต่อระหว่างผู้ป่วยกับผู้ให้บริการรักษาพยาบาลที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือทางวาจา ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับความเคารพในฐานะบุคคล การรักษาความลับของผู้ป่วยถือว่าเป็นจริยธรรมแห่งวิชาชีพพยาบาล เนื่องจากผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษามีความเชื่อถือ ความไว้วางใจ และความใกล้ชิด จึงทำให้ผู้ป่วยเปิดเผยความลับของตนให้ฟัง และเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าสิ่งที่ผู้ป่วยบอกแพทย์หรือพยาบาลไปจะไม่ถูกเปิดเผยไปยังบุคคลอื่นทุกอย่างที่เกี่ยวกับความเจ็บป่วยที่ผู้ป่วยเล่าให้ฟังจึงมีสภาพเป็นที่ยอมรับว่าจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ

การปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 7 ค่าเฉลี่ย $\mu = 2.27$ เป็นการปฏิบัติระดับปานกลาง เนื่องจากวงการแพทย์เป็นวงการที่มีวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาอยู่เสมอ การเปิดเผยข้อมูลของผู้ป่วยจึงเกิดขึ้นเป็นกรณีศึกษา เพื่อหาข้อสรุปในวิทยาการหรือการใช้เทคโนโลยีนั้น ๆ ฉะนั้นจึงมีโอกาสดที่พยาบาลหรือนักการด้านสุขภาพละเมิดสิทธิผู้ป่วยโดยไม่รู้ตัว เช่น การพูดคุย ปรีกษาหรือกัน เพื่อวางแผนการรักษาพยาบาลผู้ป่วย อาจมีบุคคลอื่นซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลร่วมรับรู้ เช่น ผู้แทนบริษัทหรือญาติผู้ป่วยคนอื่น เป็นต้น ผลการศึกษาของ มาลี สุจิรพัฒน์พงษ์ (2527) พบว่า ผู้ป่วยเห็นด้วยในระดับสูงในสิทธิส่วนตัวเกี่ยวกับการได้รับการปกปิดร่างกายเพื่อป้องกันมิให้อับอาย และสิทธิที่จะได้รับการชี้แจงจุดมุ่งหมายวิธีการหรือผลที่เกิดขึ้นต่อร่างกายจากการใช้เพื่อการศึกษา และศึกษาความคิดเห็นของผู้ป่วยต่อสิทธิของตนในโรงพยาบาลรามาธิบดี พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าผู้รับบริการควรได้รับการบอกกล่าวให้ทราบก่อนจะนำประวัติของผู้ป่วยไปใช้ในการศึกษา เพราะความลับของผู้ป่วยที่ผู้ให้บริการจะต้องปิดไว้ตั้งแต่ประวัติส่วนตัว ประวัติการเจ็บป่วย อาการเจ็บป่วยที่ผู้ป่วยบอกแพทย์ การตรวจพบผลการตรวจต่าง ๆ การวินิจฉัยโรค ผลการรักษา เป็นต้น เป็นข้อมูลที่ต้องปกปิดเป็นความลับให้ผู้ป่วย

แต่ในกรณีที่แพทย์ หรือพยาบาลนำประวัติส่วนตัวและการเจ็บป่วยของผู้ป่วยไปเปิดเผยเพื่อการศึกษาหรือในการประชุมวิชาการโดยไม่เปิดเผยชื่อผู้ป่วย ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตผู้ป่วย เนื่องจากในทางปฏิบัติการใช้ผู้ป่วยเป็นกรณีศึกษา เพื่อศึกษาและค้นคว้าวิจัยเพื่อส่งเสริมวิชาการทางด้านการแพทย์ให้เจริญก้าวหน้า เป็นประโยชน์ต่อการรักษาโรค (ชนุตรา อธิธรรมวินิจ

และคณะ, 2539, หน้า 46) แต่อย่างไรก็ตาม โดยจริยธรรมแห่งวิชาชีพของพยาบาลพึงเก็บรักษา เรื่องส่วนตัวของผู้ป่วยไว้เป็นความลับเว้นแต่ด้วยความยินยอมจากผู้ป่วย (รัตนา ทองสวัสดิ์, 2530, หน้า 40) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนุตรา อธิธรรมวินิจ และคณะ (2540) ศึกษา สิทธิของผู้ป่วยตามกฎหมายในทรรณะของบุคลากรการแพทย์และผู้ป่วยในของโรงพยาบาล มหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร พบว่า แพทย์ พยาบาลมีความเห็นด้วยมากเกี่ยวกับสิทธิส่วนตัว สิทธิครอบครัว และสิทธิที่จะได้รับการปกปิดข้อมูลความเจ็บป่วย และผลการศึกษาของ บัญจาศ์ สุขเจริญ (2524) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิของผู้รับบริการด้านสุขภาพอนามัยในโรงพยาบาล มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ให้บริการมีความคิดเห็นว่า ผู้รับบริการมีสิทธิที่จะได้รับการเก็บรักษาความลับเกี่ยวกับข้อมูลความเจ็บป่วยและสถานภาพส่วนตัวและในข้อบังคับ แพทยสภาและข้อบังคับสภาการพยาบาล มีเงื่อนไขว่าผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและผู้ประกอบ วิชาชีพการพยาบาลปฏิบัติได้โดยไม่ถือว่าเป็นการประพฤติดิจจริยธรรมแห่งวิชาชีพได้ 3 กรณี คือ เจ้าของยินยอม ปฏิบัติตามกฎหมาย และปฏิบัติตามหน้าที่ ดังนั้นผู้ประกอบวิชาชีพทางด้าน สุขภาพทุกคนพึงต้องรักษาความลับหรือปกปิดเรื่องราวของผู้ป่วย และเมื่อต้องการนำประวัติผู้ป่วย มาศึกษาวิจัยต้องได้รับคำยินยอมจากผู้ป่วยทุกครั้ง

การรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 8 ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลอย่าง ครบถ้วนในการตัดสินใจเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการเป็นผู้ถูกทดลองในการทำวิจัยของผู้ประกอบ วิชาชีพด้านสุขภาพ ค่าเฉลี่ย $\mu = 2.53$ มีการรับรู้ในระดับมาก เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพมีความ เข้าใจในเรื่องผู้ป่วยหรือบุคคลย่อมมีสิทธิในร่างกายของตน และมีสิทธิที่จะยอมหรือปฏิเสธให้ผู้อื่น กระทำการใด ๆ ต่อตน ในการทดลองหรือการวิจัยโดยใช้ผู้ป่วยเป็นผู้ถูกทดลองเกี่ยวข้องกับ ร่างกายและจิตใจของผู้ป่วย ผู้ป่วยยอมมีสิทธิที่จะปฏิเสธการทดลองนั้น หรือยินยอมให้ผู้ทดลอง หรือผู้วิจัยกระทำต่อตนเองได้ การวิจัยหรือการทดลองเป็นการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทาง การแพทย์ เพื่อประโยชน์ต่อการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค จึงต้องใช้ มนุษย์เป็นผู้ถูกทดลองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ฉะนั้น ผู้ถูกทดลองจึงต้องทำด้วยความสมัครใจ ปราศจากการบังคับขู่เข็ญ เป็นหน้าที่ของแพทย์และพยาบาลที่จะต้องบอกความจริง ผลดี ผลเสีย ของการเข้าร่วมการทดลอง รวมทั้งการปฏิบัติตัวและสามารถถอนตัวจากการทดลองได้ตลอดเวลา

การปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 8 ค่าเฉลี่ย $\mu = 2.13$ เป็นการปฏิบัติระดับ ปานกลาง เนื่องจากโรงพยาบาลสังกัดกองทัพบกที่ 3 เป็นโรงพยาบาลในส่วนภูมิภาค ไม่มี โรงเรียนแพทย์หรือศูนย์วิจัยอยู่ในความรับผิดชอบ กรณีการศึกษาวิจัยในมนุษย์หรือตัวผู้ป่วยจึงพบ ได้น้อย อาจเป็นการประสานขอความร่วมมือจากกระทรวงสาธารณสุขในบางครั้ง

การรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 9 ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลเฉพาะของตนที่ปรากฏในเวชระเบียนเมื่อร้องขอ ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนตัวของบุคคลอื่น ค่าเฉลี่ย $\mu = 2.66$ มีการรับรู้ในระดับมาก เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพเห็นว่าการบันทึกประวัติการเจ็บป่วยและบันทึกการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยในเวชระเบียนเป็นข้อมูลสำคัญในการให้การรักษายาบาลผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องจนเป็นมาตรฐานสากล สามารถสื่อถึงกันได้ในที่มสุขภาพ ถือเป็นเอกสารราชการและเป็นสมบัติของโรงพยาบาล แต่เมื่อผู้ป่วยอยากทราบเรื่องความเจ็บป่วยของตนเอง รวมทั้งการรักษาพยาบาลในเวชระเบียนสามารถทำได้เนื่องจากข้อความที่ปรากฏถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเจ้าของประวัติคือตัวผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูล

การปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 9 ค่าเฉลี่ย $\mu = 2.34$ เป็นการปฏิบัติระดับปานกลาง เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพเห็นว่าประวัติความเจ็บป่วยและการรักษาพยาบาลที่ปรากฏในเวชระเบียนในบางข้อมูลเป็นการแสดงความคิดเห็นของแพทย์ในการรักษาพยาบาล เมื่อผู้ป่วยต้องการถ่ายเอกสารทุกอย่างอาจจะกระทบต่อบุคคลอื่นได้ อีกประการหนึ่งข้อมูลที่ปรากฏในเวชระเบียนเป็นสมบัติของโรงพยาบาล ผู้ป่วยที่ต้องการทราบข้อมูลสามารถถ่ายเอกสารเท่าที่จำเป็น เจ้าหน้าที่ทะเบียนที่มีหน้าที่ดูแลเก็บรักษาเวชระเบียนอาจต้องขออนุมัติผู้บังคับบัญชาก่อนดำเนินการให้ข้อมูลแก่ผู้ป่วย อย่างไรก็ตามข้อความหรือข้อมูลที่ปรากฏในเวชระเบียนเป็นสิทธิของผู้ป่วย ซึ่งเป็นความลับของผู้ป่วยที่แพทย์และพยาบาลมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องเก็บรักษาไว้ การเปิดเผยให้ผู้อื่นทราบโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้ป่วยก่อน ย่อมมีความผิดทางกฎหมายและผิดจริยธรรมแห่งวิชาชีพ (ขนุดตรา อธิธิธรรมวินิจ, 2539, หน้า 40)

การรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อที่ 10 บิดา มารดา หรือผู้แทนโดยชอบธรรม อาจใช้สิทธิแทนผู้ป่วยเด็กที่อายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ผู้ปกครองทางกายหรือจิตซึ่งไม่สามารถใช้สิทธิด้วยตนเองได้ มีค่าเฉลี่ย $\mu = 2.89$ ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเนื่องมาจากพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสังกัดกองทัพอากาศที่ 3 ซึ่งเป็นเทศหญิงทั้งหมดถูกปลูกฝังความรู้ทางด้านการพยาบาล จรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล ความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ มีลักษณะการปฏิบัติงานแบบตัวต่อตัว ต้องมีความใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วยตลอดเวลา รวมทั้งการพบปะพูดคุยให้คำแนะนำในการดูแลผู้ป่วยแก่ญาติ จึงทราบปัญหา ข้อขัดข้องต่าง ๆ เมื่อผู้ป่วยเป็นเด็ก ผู้พิการทางกายหรือจิต ญาติผู้ป่วยหรือผู้แทนโดยชอบธรรมเท่านั้นที่จะใช้สิทธิแทนผู้ป่วยได้ พยาบาลจะปฏิบัติงานโดยการดูแลผู้ป่วยและประสานกับญาติอย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับผลการศึกษาของอุมาสมร บาระกุล (2540) ได้สำรวจความคิดเห็นและการปฏิบัติการพยาบาลกุมารเวชเกี่ยวกับ

สิทธิผู้ป่วยเด็กในพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานแผนกกุมารเวชศาสตร์ของสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี และโรงพยาบาลศิริราช จำนวน 399 คน พบว่า พยาบาลมากกว่าร้อยละ 85 เห็นด้วยมากกว่าเด็กป่วยที่ไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ผู้ปกครองเป็นผู้มีสิทธิในการตัดสินใจ ในทำนองเดียวกันผู้ที่มีความบกพร่องทางกายและจิตใจ เช่น ผู้ป่วยพิการทางสมองหรือผู้ป่วยสติปัญญาอ่อน ไม่สามารถรับรู้หรือสั่งการให้เข้าใจได้ ดังนั้นการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลบางครั้งต้องได้รับการเห็นชอบหรือตัดสินใจแทนโดยบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง

พยาบาลมีหน้าที่สนับสนุนให้ได้รับการดูแลอย่างเป็นธรรมเท่าเทียมกัน (คัมภีร์ มัลลิกะมาส, 2536, หน้า 76) แม้ว่าจะเป็นผู้ป่วยที่สติปัญญาอ่อน ซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่สามารถควบคุมดูแลตนเองหรือตัดสินใจเลือกการรักษาตนเอง ในทางปฏิบัติสำหรับผู้ให้การรักษาพยาบาลจะมุ่งไปที่ผลสำเร็จของการรักษาพยาบาลเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดตามหลักสิทธิเสรีภาพของบุคคลซึ่งบุคคลมีสิทธิในความเป็นส่วนตัว กล่าวว่า ผู้บกพร่องทางกายหรือทางจิตนั้นต้องถึงขนาดไม่สามารถเข้าใจหรือตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เช่น ผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะพืช (Persistent Vegetative State) วิกฤต หรือมีจิตปัญญาอ่อนไม่สมประกอบ ผู้แทนโดยชอบธรรมที่เป็นผู้ดูแล หรือมีอำนาจปกครองผู้ป่วย เช่น บิดา มารดา กรณีผู้ป่วยไม่มีบิดา มารดา ผู้ดูแลหรือผู้ปกครองอาจเป็นญาติ พี่ น้อง ย่อมสามารถใช้สิทธิต่าง ๆ แทนผู้ป่วยได้ ซึ่งแพทย์และพยาบาลไม่สามารถตัดสินใจแทนผู้ป่วยได้

การปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อ 10 บิดา มารดา หรือผู้แทนโดยชอบธรรม อาจใช้สิทธิแทนผู้ป่วยเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ผู้บกพร่องทางกายหรือจิตซึ่งไม่สามารถใช้สิทธิด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ย $\mu = 2.75$ ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยสูงสุด และเด็กยังเป็นบุคคลที่ต้องพึ่งพา ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ซึ่งถือได้ว่ายังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอในการกระทำหรือตัดสินใจสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยลำพัง ต้องอาศัยบิดามารดาที่จะคอยดูแลและชี้แนะก่อน สำหรับผู้บกพร่องทางกายหรือทางจิตต้องเป็นผู้ที่ไม่สามารถเข้าใจหรือตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เช่น ผู้ป่วยพิการทางสมอง ผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะพืช (Persistent Vegetative State) วิกฤต หรือมีจิตปัญญาอ่อน ไม่สมประกอบ จำเป็นต้องมีผู้ดูแลหรือผู้แทนโดยชอบธรรม ตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลแทนผู้ป่วย

เรื่องสิทธิของผู้ป่วย เป็นเรื่องที่มีความสำคัญทั้งต่อนุคลากรทางการแพทย์เอง ผู้ป่วย รวมทั้งประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางด้านแนวคิด วิถีชีวิต การเปลี่ยนแปลงคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้บุคลากรทางการแพทย์มีการให้บริการที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะมีการให้คุณค่าทางวัตถุเพิ่มมากขึ้นตลอดจนระบบ

การแพทย์พหุวิชาชีพเข้ามามีบทบาทมากขึ้น จึงทำให้เกิดปัญหาในการให้การรักษายาบาลที่อาจลดคุณค่าความเป็นมนุษย์โดยไม่ตั้งใจ โดยสะท้อนให้เห็นจากการฟ้องร้องในเรื่องการละเมิดสิทธิมากขึ้น ดังนั้นบุคลากรทางการแพทย์จึงควรมีความรู้ความเข้าใจ พร้อมทั้งตระหนักต่อสิทธิของผู้ป่วยให้มากขึ้น การยอมรับและตระหนักถึงสิทธิของผู้ป่วยก่อให้เกิดผลดี เช่น เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการทางการแพทย์ได้ปฏิบัติงานเต็มความสามารถและมีอิสระขึ้น เพราะบุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วยมีความเข้าใจถึงสิทธิของกันและกัน อันนำไปสู่การมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วย ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถส่งเสริมการให้ใช้สิทธิของผู้ป่วยที่ผู้ให้บริการตระหนักถึงความเป็นมนุษย์และเคารพในสิทธิของผู้ป่วย (Vergenia, 1973, p.7 อ้างถึงใน ชนุตรา อธิธรรมวินิจ และคณะ, 2540, หน้า 4)

ผลการศึกษาวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 มีการรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยมากและมีการปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยเพียงปานกลาง อาจเนื่องมาจากเหตุผลบางประการดังกล่าวข้างต้น แต่นั่นเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งในเรื่องสิทธิผู้ป่วยยังมีปัจจัยหลายประการที่น่าจะมีผล ควรที่จะศึกษาวิจัยต่อไป เรื่องสิทธิผู้ป่วยเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยาบาลวิชาชีพ เพราะต้องปฏิบัติงานใกล้ชิดผู้ป่วยมากกว่าผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพอื่นๆ ฉะนั้นควรที่จะมีการรับรู้และปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยอย่างถูกต้องเหมาะสมอยู่ในเกณฑ์ดี และในทำนองเดียวกันผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพควรร่วมกันรณรงค์สร้างความเข้าใจ ความตระหนัก และความสามารถใช้สิทธิของตนเองของผู้ป่วยเองอย่างถูกต้องเหมาะสมเช่นเดียวกัน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น สร้างสัมพันธภาพอันดีแก่ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพกับผู้ป่วย คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย เกิดผลดีต่อสุขภาพกายและใจต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายหรือออกระเบียบที่เอื้อต่อการปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยควรมีฝ่ายติดตามและประเมินผล เรื่อง สิทธิผู้ป่วยโดยเฉพาะ เพื่อการรับรู้และปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
2. ผู้บริหารการพยาบาล ควรกำหนดนโยบายแผนงานการพยาบาล ที่ครอบคลุมสาระของคำประกาศสิทธิผู้ป่วย เพื่อการปฏิบัติงานที่ถูกต้องเหมาะสมตามสิทธิผู้ป่วย เช่น การสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วย พยาบาล ควรบอกชื่อสกุล และตำแหน่งหน้าที่แก่ผู้ป่วยก่อนเป็นอันดับแรก

3. การรณรงค์ให้พยาบาลวิชาชีพ มีความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยมากขึ้น เพราะเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้ป่วย มีโอกาสที่จะละเมิดสิทธิผู้ป่วยมากกว่าวิชาชีพอื่น เมื่อเกิดความเข้าใจจะสามารถถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้ป่วยได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสังกัดกองทัพอากาศที่ 3 เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขนโยบายที่ขัดต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยต่อไป

2. ศึกษาวิจัยในลักษณะเดียวกัน โดยเปลี่ยนกลุ่มประชากรเป็นพยาบาลวิชาชีพสังกัดกองทัพอากาศที่ 2 หรือกองทัพอากาศที่ 4 เพื่อทราบถึงความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสิทธิผู้ป่วยของโรงพยาบาลกองทัพบกในส่วนภูมิภาค

3. ศึกษาวิจัยเรื่องการรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยในกลุ่มประชากรที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพอื่น ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร เทคนิคการแพทย์ เพื่อความเข้าใจตรงกันในการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบ

4. ศึกษาเรื่องการรับรู้ต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วยจากกลุ่ม ผู้ป่วยที่มาขอรับบริการด้านสุขภาพ เพื่อเป็นแนวทางในการรณรงค์ให้ผู้ป่วยมีความรู้ความเข้าใจและสามารถใช้สิทธิของตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม